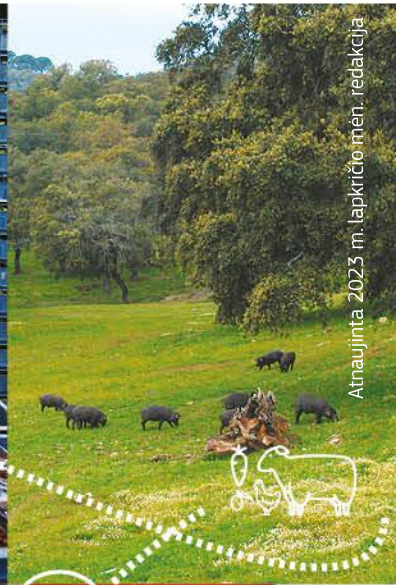

Europos
Komisija

Atnaujinta 2023 m. lapkričio mėn. redakcija

Lietuvos BŽŪP strateginis planas. Glausta apžvalga

Žemės ūkis ir
kaimo plėtra

BŽŪP strateginiai planai padeda pereiti prie išmanaus, tvaraus, konkurencingo, atsparaus bei diversifikuoto žemės ūkio sektoriaus ir kartu užtikrinti ilgalaikį aprūpinimą maistu. Jie taip pat padeda įgyvendinti klimato politikos veiksmus, saugoti gamtos išteklius, išsaugoti ar padidinti biologinę įvairovę ir stiprinti kaimo vietovių socialinę bei ekonominę struktūrą.

BŽŪP planais remiamos įvairios intervencinės priemonės, kuriomis siekiama patenkinti konkrečius valstybių narių ir jų teritorijų poreikius. Šie planai parengti laikantis naujo į rezultatus ir veiklą orientuoto požiūrio – jais siekiama apčiuopiamų rezultatų įgyvendinant konkrečius ES lygmens BŽŪP tikslus ir kartu prisidedama prie Europos žaliojo kurso.

Pirmą kartą BŽŪP planuose nustatoma strategija, apimanti visas pagrindines pagal BŽŪP finansuojamas priemones: tiesiogines išmokas, paramą kaimo plėtrai ir konkrečioms rinkos sektoriams skirtas intervencines priemones.

Kaimo vietovių poreikiai taip pat bus tenkinami kitomis ES priemonėmis, pavyzdžiui, Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemone (EGADP) arba Europos struktūriniais ir investicijų fondais (ESI fondais).

Rusijos agresijos prieš Ukrainą ir klimato kaitos nulemtų ekstremalių oro sąlygų poveikis atskleidė glaudžią aprūpinimo maistu ir poreikio pereiti prie tvarių ir atsparių maisto sistemų sąsają. Šiomis aplinkybėmis BŽŪP strateginiai planai atveria galimybių, pavyzdžiui, sumažinti priklausomybę nuo sintetinių trąšų, padidinti atsinaujinančiųjų išteklių energijos gamybos mastą nepakenkiant maisto gamybai ir priderinti sektorių gamybos pajėgumus prie tvaresnių gamybos metodų.

Pirminį BŽŪP strateginio plano pasiūlymą Lietuva pateikė 2022 m. sausio 5 d., pasibaigus konsultacijoms su suinteresuotaisiais subjektais. 2022 m. spalio 20 d. Lietuva pateikė patikslintą pasiūlymą, kuriame atsižvelgė į Komisijos pastabas dėl pirminio projekto. Komisija šį pasiūlymą patvirtino 2022 m. lapkričio 21 d. 2023 m. lapkričio 7 d. Europos Komisija patvirtino Lietuvos pirmąjį prašymą iš dalies pakeisti savo planą. Šiame dokumente pateikiama keletas pagrindinių Lietuvos BŽŪP strateginio plano aspektų.

1. AR ŽINOTE, KAD...?

Lietuvos žemės ūkio sektoriui būdingos gana palankios gamybos sąlygos, tačiau esama struktūrinių apribojimų. Pavyzdžiui, didelė smulkių ūkių dalis ūkių struktūroje lemia žemą ūkių pajamų vidurkį. Žemės ūkio sektorius pritraukia jaunųjų ūkininkų ir atlieka svarbų vaidmenį šalies ekonomikoje. Nors Lietuvoje demografinė padėtis apskritai yra sudėtinga, **kaimo vietovių gyventojų dalis (56,2 proc.) yra viena iš didžiausių visoje ES.**

- Lietuvoje yra maždaug **150 300 žemės ūkio valdų**, žemės ūkio reikmėms naudojama apie 45 proc. viso šalies ploto.
- Lietuvoje daugėja **jaunųjų ūkininkų**. Daugiau nei 7 proc. ūkių valdytojų yra jaunesni nei 35 metų.
- Pirminiame sektoriuje (įskaitant žemės ūkį, miškų ūkį ir žuvininkystę) sukuriama **3,6 proc. visos Lietuvos bendrosios pridėtinės vertės (BPV).**

2. LIETUVOS BŽŪP STRATEGINIO PLANO TIKSLAI IR STRATEGIJA

Pagrindinis Lietuvos strateginio plano tikslas – užtikrinti tvarią šalies žemės ir maisto ūkio plėtrą. Šio tikslo bus siekiama, be kita ko, didinant sektoriaus pridėtinę vertę ir konkurencingumą, remiant perspektyvių ūkių (ypač smulkių ir vidutinių) pajamas, skatinant taikyti tvarios gamybos metodus ir kartu užtikrinant prisitaikymą prie klimato kaitos ir gamtos apsaugą. Plane taip pat pabrėžiami inovacijų skatinimo ir kaimo vietovių patrauklumo didinimo poreikiai.

2.1. EKONOMIŠKAI TVARI IR TEISINGESNĖ BŽŪP

Lietuvos plane daug dėmesio skiriama tam, kad **ūkininkams** būtų užtikrintos **teisingos pajamos**. Ūkių pajamoms remti iš viso numatyta apie 3 mlrd. EUR parama (taikoma apie 2,8 mln. hektarų plotui), kuri padės tęsti vietos gamybą. Ypač daug dėmesio plane skiriama ir tam, kad pajamų parama ūkininkams būtų paskirstyta teisingiau – 20 proc. pirmiau minėtos sumos numatyta skirti smulkių ir vidutinių ūkių gyvybingumui didinti.

Sunkumų patiriantiems sektoriams numatyta skirti **papildomą paramą, padėsiančią spręsti jiems kylančias problemas ir pagerinti** jų produkcijos **kokybę, konkurencingumą ir tvarumą**. Tokią paramą gaus, pavyzdžiui, baltyminių augalų, vaisių ir daržovių, riešutų, pienininkystės, sėklinių bulvių, galvijininkystės, cukrinių runkelių, avininkystės bei ožkininkystės sektoriai.

Nemaža BŽŪP paramos dalis (apie 35 proc. kaimo plėtrai numatytų lėšų) bus skirta **ūkių** (įskaitant jaunųjų ūkininkų ūkius) **modernizacijai** ir **tvarioms investicijoms**, pavyzdžiui, į modernią techniką, kuria galima tvariau įdirbti laukus, į gyvūnams geriau pritaikytas patalpas arba atsinaujinančiųjų išteklių energiją. Siekiant įvairinti finansavimo šaltinius, paramos gavėjams taip pat bus suteikta galimybė gauti paskolas lengvatinėmis sąlygomis.

- *Mažesni nei 50 hektarų ūkiai paramos už hektarą gaus 16 proc. daugiau nei didesni ūkiai, nes jiems bus mokamos perskirstymo išmokos.*
- *Beveik 2 000 ūkių gaus paramą įvairioms pavienių ūkių ar kolektyvinėms investicijoms, pvz., į ūkio pastatų arba mėšlidžių statybą, ūkio produkcijos perdirbimo ir paruošimo parduoti veiklos plėtrą, atsinaujinančiųjų ir alternatyvių energijos šaltinių įrengimą ir ūkio technikos pirkimą.*

2.2. ŽALESNĖ BŪŪP

Plane numatyta 25 proc. tiesioginių išmokų biudžeto panaudoti remti veiksams, kuriais ūkininkai skatinami savanoriškai taikyti **privalomus reikalavimus viršijančią aplinkai ir klimatui palankią praktiką** (ekologines sistemas). Ūkininkai ir kiti žemės valdytojai gali pasirinkti iš 10 skirtingų ekologinių sistemų, taikomų visų rūšių žemės ūkio paskirties žemėje (ariamojoje žemėje, daugiamečiuose pasėliuose, žolynuose, šlapynėse), ir gauti paramą už įvairią tvarkymo praktiką. Kai kurios iš jų susijusios su ganyklų ir pievų tvarkymu siekiant sumažinti dirvožemio eroziją arba pagerinti jo kokybę, tvarios praktikos taikymu soduose ir uogynuose ribojant trąšų ir pesticidų naudojimą, bearimės žemdirbystės metodų taikymu arba ariamosios žemės pavertimu žolynais.

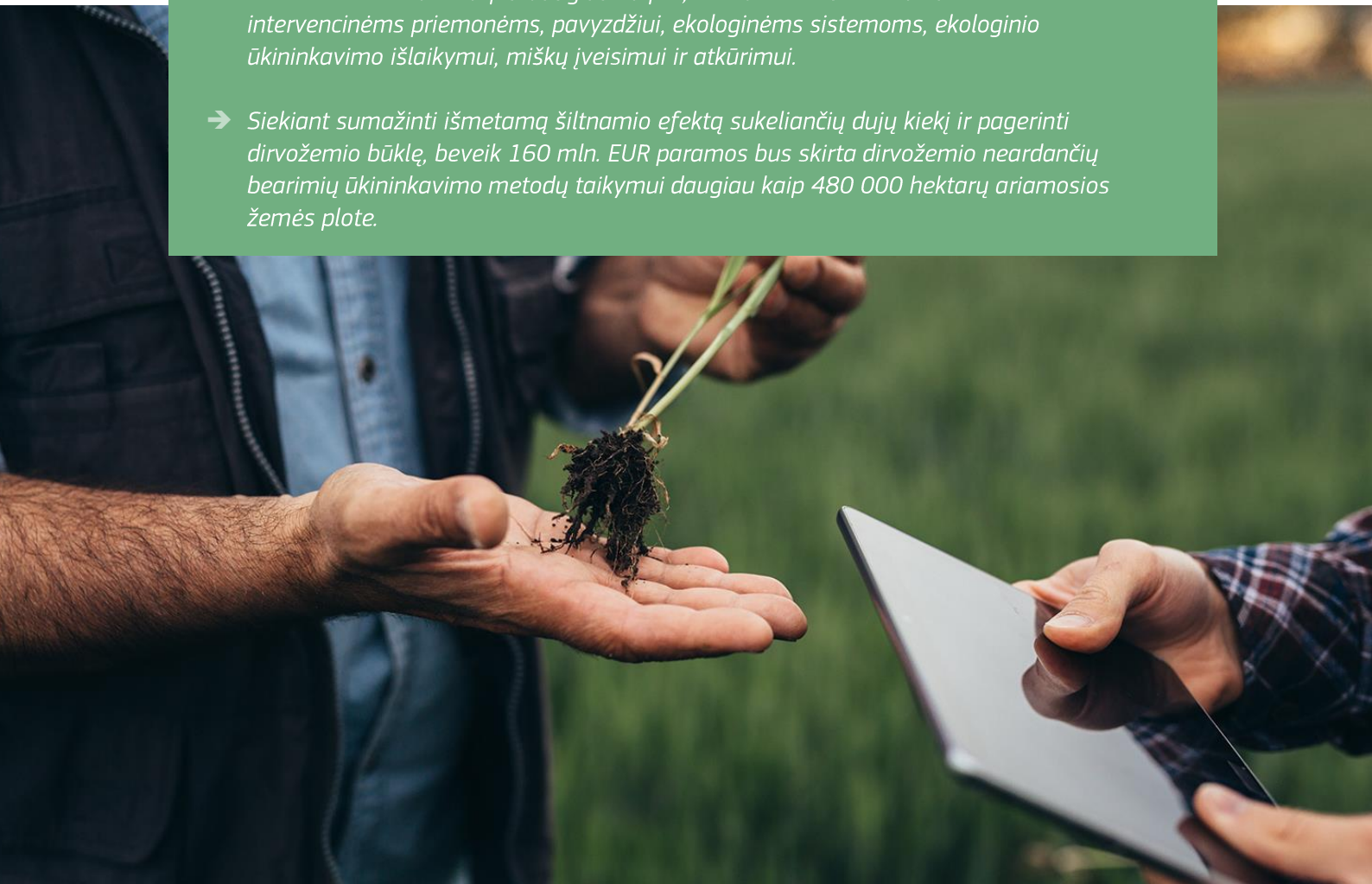

Be to, planu remiama tvari ūkininkavimo praktika ir skatinama didinti ekologinio ūkininkavimo plotą. Numatoma, kad Lietuvos **ekologinio ūkininkavimo** plotas iki 2028 m. padidės perpus ir pasieks beveik 13 proc.

Norėdami gauti paramą pajamoms, ūkininkai ir miškininkai turės laikytis tam tikrų **minimalių geros agrarinės ir aplinkosaugos būklės (GAAB) reikalavimų**. Tokie reikalavimai, be kita ko, yra susiję su platesnių apsaugos ruožų išilgai vandentakių įrengimu, dirvožemio dangos didinimu siekiant išvengti, kad dirvožemis bus tuščias pažeidžiamiausiais laikotarpiais, ir sėjomaina ariamojoje žemėje. Tų reikalavimų turės būti laikomasi maždaug 96 proc. žemės ūkio paskirties žemės plote.

- 2023–2027 m. laikotarpiu daugiau kaip 1,1 mlrd. EUR bus skirta žaliosioms intervencinėms priemonėms, pavyzdžiui, ekologinėms sistemoms, ekologinio ūkininkavimo išlaikymui, miškų įveisimui ir atkūrimui.
- Siekiant sumažinti išmetamą šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį ir pagerinti dirvožemio būklę, beveik 160 mln. EUR paramos bus skirta dirvožemio neardančių bearimųjų ūkininkavimo metodų taikymui daugiau kaip 480 000 hektarų ariamosios žemės plote.

2.3. SOCIALIAI TVARI BŽŪP

Lietuvos planu siekiama įgyvendinti **išsamią kartų kaitos strategiją** ir taip užtikrinti, kad žemės ūkio sektorius išliktų patrauklus jauniems ūkininkams. Mažiau nei 70 hektarų valdančių jaunųjų ūkininkų pajamoms paremti bus skirta beveik 70 mln. EUR. Šią paramą papildys specialioji įsikūrimo parama ir parama investicijoms, kurių jauniems ūkininkams reikia pirmaisiais ūkininkavimo metais.

Svarbų vaidmenį ir toliau atliks bendruomenės inicijuota vietos plėtra. Ji bus įgyvendinama taikant LEADER metodą, padedantį suburti viešojo bei privačiojo sektorių ir pilietinės visuomenės suinteresuotuosius subjektus, kad jie **drauge ieškotų kaimo ekonomikos ir visuomenės vystymo sprendimų**. Suinteresuotieji subjektai susiburs į 49 vietos veiklos grupes, apimsiančias visas Lietuvos kaimo vietas. Šios grupės įgyvendins specialiai pritaikytas vietos iniciatyvas, kuriomis kaimo vietovėse visų pirma bus siekiama spręsti opias užimtumo ir socialinės atskirties problemas. Tokia veikla, pavyzdžiui, padės kaimo vietovėse kurti bei plėtoti paslaugų ir verslo modelius naudojantis vietos ištekliais, rinkomis bei žiniomis ir taip skatinti darnų vystymąsi.

Kitas svarbus plane nustatytas prioritetas – **didinti gyvūnų gerovę**. Veiksmų, kuriais siekiama šio tikslo, poveikį pajus beveik 50 proc. ūkinių gyvūnų, visų pirma pienininkystės, kiaulininkystės ir paukštininkystės sektoriuose. Pavyzdžiui, gyvulininkystės ūkiams parama bus teikiama siekiant užtikrinti, kad gyvuliai būtų išgenami į ganyklas arba kad kiaulininkystės ūkiuose kiaulėms nebūtų nukarpomos uodegos ir jos būtų laikomos erdvesniuose garduose.

- *Daugiau kaip 4 600 jaunųjų ūkininkų bus suteikta parama ūkininkavimo veiklai pradėti.*
- *Pagal planą parama taip pat bus teikiama 25 sumaniesiems kaimams sukurti, be kita ko, pasitelkiant LEADER grupes. Šie projektai padės sumažinti regionų išsivystymo lygio skirtumus ir kaimo gyvenvietėse bei miestuose pritaikyti skaitmeninius ir naujoviškus vietos socialinių problemų sprendimus.*

3. DALIJIMASIS ŽINIOMIS, INOVACIJOS IR SKAITMENIZACIJA

Planu skatinamas mokymasis, naudojimasis konsultavimo paslaugomis, žemės ūkio ir maisto sektoriaus atstovų, mokslininkų ir kitų suinteresuotųjų subjektų informacijos ir žinių mainai. Ypač daug dėmesio skiriama **inovacijoms ir pažangiems sprendimams**, susijusiems su įvairiausiomis temomis, pavyzdžiui, ūkininkavimo teigiamo poveikio klimatui bei aplinkai ir žemės ūkio bei maisto pramonės konkurencingumo ir pridėtinės vertės didinimo, taip pat atliekų perdirbimo ir beatliekių bei mažaatliekių technologijų skatinimo. Daugiau kaip **45 000 asmenų pasinaudos galimybe konsultuotis, mokytis, keistis žiniomis** arba dalyvaus Europos inovacijų partnerystės (EIP) veiklos grupių projektuose, skirtuose novatoriškai praktikai skleisti.

Lietuvos kaimo vietovės pajus visapusišką platesnės plačiąjuosčio ryšio aprėpties, remiamos pagal Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą ir Europos regioninės plėtros fondo (ERPF) lėšomis, teikiama naudą. Tai ne tik padės **įgyvendinti novatoriškus skaitmeninius sprendimus**, bet ir padidins kaimo vietovių patrauklumą.

- *Numatoma, kad daugiau kaip 17 000 konsultantų įgis naujų įgūdžių ir dalyvaus su mokslininkų, konsultantų bei ūkininkų žinių mainais ir jų ryšių stiprinimu susijusioje veikloje.*
- *Parama pagal planą bus skirta 40 EIP veiklos grupių projektų įgyvendinti.*

4. FINANSINIS PRIEDAS

	ES finansavimas	Nacionalinis finansavimas (€)	Iš viso (€)
Tiesioginės išmokos	3 012 267 192	n/a	3 012 267 192
Sektorinė parama	8 313 140	2 749 140	11 062 280
Kaimo plėtra	977 475 810	234 088 018	1 211 563 828
IŠ VISO	3 998 056 142	236 837 158	4 234 893 300

Nacionalinis finansavimas neapima Reglamento (ES) 2021/2115 146 straipsnyje nurodyto papildomo nacionalinio finansavimo. Tiesioginės išmokos apima Reglamento (ES) 2021/2115 VIII priede nustatytus asignavimus medvilnei ir galimas iš vieno ramsčio į kitą perkeltas lėšas. Pagal Reglamentą (ES) Nr. 1308/2013 skiriamos paramos išmokos į BŽŪP strateginį planą neįtrauktos. Teikiant sektorinę paramą nacionalinis finansavimas skiriamas tik bitininkystei. Kaimo plėtrai skirta suma apima galimas iš vieno ramsčio į kitą perkeltas lėšas ir techninei pagalbai skirtas lėšas.

ES FINANSAVIMAS, REZERVUOTAS	EUR	%
Aplinkos ir klimato srities tikslams pagal kaimo plėtros priemones	391 700 451	40%¹
Ekologinėms sistemoms pagal tiesioginių išmokų priemones	753 066 801	25%²
LEADER	62 912 950	6%¹
Papildomai perskirstomajai pajamų paramai	602 453 439	20%²
Jauniesiems ūkininkams (kartų kaita)	142 579 625	n/a³

Mažiausi paramos jauniesiems ūkininkams finansiniai asignavimai gali būti rezervuoti pagal tiesioginių išmokų ir (arba) kaimo plėtros priemones. Ekologinėms sistemoms pagal tiesioginių išmokų priemones skirtos sumos gali būti mažesnės nei 25 proc., jei naudojamos Reglamento (ES) 2021/2115 97 straipsnyje nustatytu kaimo plėtrai skirtų lėšų sumažinimo mechanizmu. Papildoma perskirstomoji pajamų parama pagal tiesiogines išmokas gali būti mažesnė nei 10 %, kaip nustatyta Reglamento (ES) 2021/2115 29 straipsnyje.

¹palyginti su kaimo plėtros asignavimais, nustatytais Reglamento (ES) 2021/2115 XI priede.

²palyginti su tiesioginių išmokų asignavimais, nustatytais Reglamento (ES) 2021/2115 IX priede.

³ netaikoma, nes mažiausias įnašas jauniesiems ūkininkams yra absoliuti suma, nustatyta Reglamento (ES) 2021/2115 XII priede.

Daugiau finansinės informacijos galima rasti Lietuvos BŽŪP strateginio plano 6 skirsnyje ir V priede.

